

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 3 K.

Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko pa 4.50 K.

Dopise sprejema uredništvo, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Gospodarstvo.

Ob letošnji košnji.

Lanska suša in letošnje neugodno vreme, zlasti mesca aprila pa tudi maja, sta prizadeli veliko škodo po naših travnikih. Vsled lanske suše je ruša oslabela. Izgubilo se je razen tega mnogo travniških rastlin, posebno enoletnih, ki se niso mogle s semenom razploditi. Letos je pa predolgo trajalo sušno vreme meseca aprila. Ruša je ostala vsled tega redka in nizka.

Da bo lanska suša neugodno uplivala na letošnjo košnjo, to se je vedelo že v naprej, ali da bo tudi letos pritiskala suša, tega ni pričakoval nihče. Svetovali smo lansko poletje, da je treba travnike jeseni dobro pognojiti, da se ruša zopet opomore in zgosti. V resnici vidimo letos, da so vsi tisti gospodarji prav storili, ki so travnike dobro pognojili. Kajti vzlic temu, da so izginile mnoge rastline iz travniške ruše, se je ruša po gnojenih prostorih vendar le zgostila, tako, da je po teh travnikih v obče dosti več pričakovati, kakor pa na negnojenih.

Spričo neugodnega položaja, v katerem se nahajajo naši gospodarji vsled slabe letošnje košnje, svetujemo danes sledeče.

Pred vsem kaže na opešanih travnikih, kjer je izginilo dosti rastlin vsled lanske suše, posejati nekaj travnega in deteljnega semena, da se ruša na ta način zgosti. Jemati kaže za tako setev pasjo travo, francosko pahovko, travniško latovko, šopoljo in zlato deteljo. Te trave in deteljo kaže posejati, kakor hitro smo spravili seno, saj se v naravi tudi ob tem času trava sama zaseje.

Lahko bi se v ta namen pustilo travnik tudi prezoreti, da bi se trava vsejala, ali bolje storimo, če potrebno travno seme kupimo in ga sami raztrosimo. Če pustimo travnik prezoreti, se res da trava sama seje, ali poleg nje se vseje tudi plevel, katerega imamo itak preveč po naših travnikih. Slabo je pa tudi to, da spravljamo v tem slučaju slamo namesto dobrega sena in da se v tem slučaju tudi otave malo pridela, ker nam po prezoreli travi otava slabo in počasi odganja.

V drugo pa priporočamo zopet in vnovič, da opešane travnike dobro gnojimo. Bolj ko nam je ruša oslabela, bolj jo je treba gnojiti. Z gnojenjem najhitreje dosežemo, da se trave obrastejo in da se ruša vzdigne in zgosti.

Ako bi imeli dosti gnojnice, kako dobro bi jo bilo voziti sedaj po košnji na travnike. Dvakrat toliko bi se lahko pridelo otave! Ali žalibog, da poznamo gnojnico le po imenu, ker nam manjka popolnoma gnojničnih jam, v katerih bi lovili in spravljali gnojnico. Za gnojenje v poletnem času bi se morala seveda gnojnica mešati z vodo, da bi ne bila prerodka. Kako izvrstna bi bila za tako

gnojenje gnojnica izpod svinjakov, ki se sedaj zaceja v tla in po nemarnem zgubava.

Zato pa prav ob letošnji slabi košnji pozivljemo nujno naše gospodarje, da začno tudi pri nas nabirati gnojnico izpod svinjakov in iz govejih hlevov in da jo rabijo ravno tako za gnojenje travnikov in sadnih vrtov kakor delajo po drugih krajih. Potem bo tudi po naših krajih več krme in več dohodka. —r—

**Pridobite novih
NAROČNIKOV
za drugo polletje!**

Nakup kmetijskih strojev.

Po naprednih deželah so se kmetijski stroji že močno razširili. Čim neugodnejše so delavske razmere, čim večja so kmetijska posestva, tem važnejši postajajo tudi kmetijski stroji, ki se dobe dandanes že za vsako delo. Po žitnorodnih deželah so se močno razširile mlatilnice, ki se gonijo z vitlom, vodno silo, parno silo ali pa bencinovimi motorji. Po travnorodnih krajih se rabijo kosilni stroji itd.

Te stroje kupujejo pesestniki ali sami za se ali pa skupno, tako da jih rabijo v tem slučaju vsi skupaj po določeni vrsti. Dobe se pa tudi posamezni imovitejši gospodarji, ki so toliko podjetni, da kupijo dragocene stroje in hodijo z njimi po delu okrog sosedov proti gotovemu plačilu.

Velike vrednosti je brez dvoma skupna nabava strojev, posebno takih, ki se rabijo le enkrat na leto, ki se lahko prepeljujejo in ki se lahko dajejo posameznikom v rabo. Zadržna raba dobrih strojev je posebno važna za kraje, kjer so manjša posestva in kjer so gospodarji takorekoč navezani na soprošč svojih sosedov, ako hočejo vpeljati kaj boljšega v svojem gospodarstvu. Za skupno rabo strojev je v tem slučaju najbolje, ako se osnujejo takoimenovane strojne zadruge.

Pri nas se poprijemajo gospodarji čimdalje bolj mlatilnic, ker je za mlatev res težko dobiti mlatičev, ki so vrh tega silno dragi. Marsikatera vas šteje zaraditega že več malih mlatilnic, ki se gonijo na rokah ali pa z vitlom. Po našem mnenju bi bilo pa bolje, ako bi se dobila za celo vas mlatilnica, ki naj bi bila boljše sestave kakor so male ročne mlatilnice. Saj se da na eni mlatilnici zlahka in hitro omlatiti vse žito, ki ga pridelujejo naše vasi. Vzame naj se pa zato nekoliko večja mlatilnica, ki ima tudi potrebno opravo za vejanje in čiščenje žita. Kaj bi ne bilo to bolje, kakor da ima vsak svojo ročno mla-

tilnico, ki se težko goni in ki potrebuje za strežbo ravno toliko ali še več delavcev kakor jih potrebujemo za ročno mlatev?

Seveda je treba, da se naši gospodarji opozarjajo na tako delo in da se poučujejo o vrednosti različnih mlatilnic. Zelo umestno se mi zde v tem oziru razstave kmetijskih strojev kakor se prirejajo po drugih deželah. Pri takih razstavah je najlepša prilika, da se gospodarji na lastne oči prepričajo o porabnosti raznih strojev. V Pragi je n. pr. vsako leto o Binkoštih razstava strojev, ki jo trumoma obiskujejo češki kmetje in kjer se jim nudi najugodnejša prilika za izbiranje in nakup strojev. Take razstave bi kazalo tudi pri nas v Ljubljani prirejati, da bi se gospodarji poučili o vrednosti in porabnosti kmetijskih strojev, kajti o tem ni nobenega dvoma, da postajajo stroji tudi za naše razmere čim dalje važnejši.

Razstavo kmetijskih strojev v malem obsegu je uredila v zadnjem času tudi kmetijska šola na Grmu. Zato opozarjamo naše gospodarje na to razstavo in jih vabimo, da se zaradi nakupa potrebnih strojev, mlatilnic itd. obračajo pismeno ali osebno na vodstvo šole, kjer dobe vsa potrebna pojasnila.

—r—

Politični pregled.

Državni zbor. Dne 3. junija se je začela obravnava o nujnem predlogu dr. Šusteršiča radi agrarne banke v Bosni. Dr. Šusteršič je izborno govoril, objavljamó glavne točke: Agrarna banka za Bosno in Hercegovino je vprašanje prve vrste za Jugoslovane. Država si je prisvojila dve čisto slovanski deželi, ki štejeta že blizu 2 milijona prebivalstva. In za to prebivalstvo je največjega pomena, kako bode rešeno agrarno vprašanje, od katerega je odvisna njegova bodočnost.

To vprašanje pa je velevažno tudi za Avstrijo in skupno državo. Aneksija Bosne in Hercegovine je vzbudila največjo pozornost vse Evrope. Stali smo že pred krvavo vojsko zaradi aneksije. V nevarnosti smo bili, da nastane velika evropska vojska zaradi Bosne in Hercegovine. Ali ni naravno, da Evropa tudi pazljivo zasleduje vse naše korake v teh dveh deželah? In prvi korak, ki naj bi ga storili in ki naj odloči stališče naše države v jugoslovanskih pokrajinah in na celem Balkanu, je oderuška banka pod ogrsko in avstrijsko zastavo na škodo in gospodarski pogin bosanskega in hercegovskega prebivalstva! (Živahni klici: Sramota! Nečuvono!)

Dr. Bärnreither je opravičeno trdil v gosposki zbornici: Agrarno vprašanje je bosansko vprašanje. Od tega vprašanja je odvisna bodočnost Bosne in Hercegovine, pa tudi bodočnost naše države. In mi naj pričnemo svoje kulturno delo z oderuštvom in razlastitvijo bosanskega kmeta, ki je stoletja v krvi in potu branil in obdelaval to svojo rodno zemljo!

Kaj je namen te ogrske agrarne banke? Morda oprostiti kmete tlake in desetine? Ali je namen banke bosanskemu kmetu zagotoviti obstanek, blagor in srečo? Ne, gospodje, ta bosanska banka je napad na posest bosanskega kmeta. (Klici: Tako je!)

Pravijo sicer, da bode zemljiška odveza le prostovoljna za kmeta. Toda čitajte pravila te banke! Pravila pravijo, da je banke namen v največji meri izvršiti zemljiško odvezo. Torej bode banka vse storila, da kmete prisili do odveze. Bosanski kmet ima še danes, po tridesetletni okupaciji, slabše šole, nego v Srbiji. Kaj ve bosanski kmet o bankah, o zadolžnicah, o zvižajah raznih denarnih agentov in spekulantov? Ti mu bodo prigovarjali, vsiljevali oderuški denar za zemljiško odvezo. Toda vsa odveza, odkup tlake in desetine bode le „fata morgana“, prazne sanje. Dobil bode kmet vso odkupnino in povrhu še 10 odstotkov za potrebne investicije, da si popravi poslopja in izboljša zemljo. Vse to dobi s poroštvom vlade. Okrajne oblasti bodo plačani agentje za banko. In kmetje bodo drli k oblastvom po zadolžnice v trdni nadi, da postanejo samosvoji gospodarji.

Potem pa pride kruto razočaranje. V kratkih letih postane bosanski kmet suženj in berač. Suženj postane tujega kapitala. Deset let ne sme vrniti posojila. Ako bi ga hotel vrniti, doplačati mora 3 odstotke odplačila. (Čujte! To je škandal! Oderuštvo!)

Brez bančnega dovoljenja ne sme prodati svojega zemljišča. Kmet je torej suženj raznih trinogov pod varstvom vladnih organov.

Zemljiške zadolžnice se bodo izdajale gotovo po 5 odstotkov obresti. Drugi stroški so preračunjeni že na 1.5 odstotkov. Torej bode kmet moral plačevati najmanj 6.5 odstotkov za obresti in odplačilo. Gotovo pa je, da bodo manipulacijski stroški tekom let zrasli na 10, 50, morda 100 odstotkov. Dalje določajo pravila, da se kmetu odpove vse posojilo, ako zamudi polletne obresti. V tem slučaju mora kmet v stiski k drugemu oderuhu. In posledica bode, da postane kmet v kratkih letih navaden berač. To je več ko oderuštvo, to je razlastitev ubogega kmeta. Izgubil bode svojo posest in brez denarja ga bodo postavili kot berača na cesto. To je socialno, politično delo Burianove banke! (Burno pritrjevanje.) Deželo bodo preplavili razni spekulantje z zemljišči, posestva bodo mobilizovana in razkosana, opeharjeni bosanski kmet pa bode s srdom in žalostjo opazoval to „kulturno delo“ za tuje naseljence.

In vlada še govori o pariteti? Ta naša pariteta z Ogrji je nečuvana sramota za Avstrijo in Ogrsko. Naš parlament mora z zaničevanjem odkloniti to pariteto pri oderuštvu. (Tako je!) In naša vlada je že pritrčila temu početju!

Vlada je naglašala v odseku, da mi nimamo stvarnih razlogov proti nameravani banki, ampak da hočemo le njej nagajati ter jo strmoglaviti. To predbacivanje in sumničenje odklanjamo z vso odločnostjo. (Klici: Tako je!) Iz stvarnih razlogov smo stavili prvi nujni predlog in ga zagovarjali v odseku. Banka je bila ustanovljena proti zakonu iz leta 1880, nezakoniti so tudi vsi privilegiji oderuške banke. Proti oderuštvu se borimo, ker hočemo in želimo bosanskemu kmetu boljše bodočnost. Saj je vsa zbornica dne 11. sušca pritrčila mojemu predlogu, naj vlada onemogoči to zasebno špekulacijo. Voditelji nemških strank so nedavno po ministru dr. Schreinerju vladi izročili spomenico, da so v odseku proti svojemu boljšemu prepričanju glasovali za vlado. (Klici: Čujte! Čujte!) Vlada je torej sokriva, ker je takorekoč zapeljala svojo večino, da je odobrila koncesijo za banko. Ravno vsled tega je vlada prišla navskriž z zbornico, ker ni prepričala koncesije. Ali smo mi krivi vladne napake? Zakaj vlada ni izvršila soglasnega sklepa zbornice? Smešna in abotna je trditev, da hočemo s tem le vladi delati sitnosti in ovire. Mi vlado grajamo, ker je storila napako, kakor je priznal v odseku eden voditeljev krščansko-socialne stranke. Pravica naša je, da kritikujemo to vladno kratkovidnost. Vi pa, gospodje, priznate javno to napako in vendar zagovarjate in branite vlado.

Vlada trdi, da smo proti nji zvezani dr. Kramař, dr. Adler in jaz. Tej trozvezi ne gre za banko, ampak le za boj proti vladi. S tem strašilom vzdržuje vlada v tem vprašanju svojo večino. In kaj je na tej trozvezi? Mi Jugoslovani smo bili prisiljeni, da branimo koristi slovanskih bratov v Bosni in Hercegovini. Ko bi bili hoteli vreči vlado, glasovali bi bili proti vojaškemu novincem. Toda svesti si svojih dolžnosti do države smo glasovali za vojaške novince v času, ko je država zbirala vojake v svojo obrambo. In tedaj smo prosili svoje slovanske brate, združene v „Jednoti“, da nas podpirajo v boju proti oderuški banki. To so storili brez pomisleka, za kar smo jim hvaležni. Obžalujemo pa, da druga velika slovanska stranka (Poljaki) stoje na strani. Upamo, da bodo izprevideli tudi svojo napako.

In socialni demokratje pod vodstvom dr. Adlerja! Ali pričakujete, da bodo socialni demokratje glasovali za oderuško banko raznih spekulantov in kapitalistov. (Klici: Tako je!) Ti so po svojem programu opozicijska stranka in le naravno je, da nas sedaj podpirajo. Mi smo le veseli, da jih je slučajno toliko tukaj. Zeleli bi v tem slučaju, da bi bilo socialnih demokratov vsaj dvajset več. Potem bi gotovo onemogočili Burianove naklepe, katere večina podpira. (Bielohlavek: Burian pojde!) Ne, Burian žal ostane in njegova banka, ako vi odklonite naš nujni predlog. Taka je torej naša zarota, trozveza proti vladi. (Smeh in pritrjevanje.) To je le mamilo za vladne stranke, da prikrijejo resnico in blamažo naše vlade. —

Glavni govornik dr. Krek je v temeljitem govoru ovrget vse dvome vladnih strank o stvarnih razlogih nujnega predloga, sklepa pa še pojasnil stališče poljskih poslancev tako-le: Najbolj pa obžalujemo, da Poljaki v tem vprašanju hodijo svojo pot in nas ne podpirajo v tem življenjskem vprašanju za slovanske kmete v Bosni in Hercegovini. Vodi jih minister Bilinski, mož, ki je v zbornici kot politik izgubil vso pravico do spoštovanja. (Burno pritrjevanje.) Dne 11. sušca je dobro vedel, kaj bode storil nasproti Ogrom, s katerimi po svoji izjavi noče boja. Zakaj tega tedaj ni odkrito povedal kot mož? Vlada se je nanj

ozirala, njega poslušala, ker sicer bi bilo nemogoče, da sedaj Bienert priznava svojo napako. Bilinski je bil in je največji grešnik v tem oziru. Rad bi videl, pravi govornik, da bi poljski poslanci tukaj javno zagovarjali Bilinskega. Poznali bi radi razloge, ki naj bi opravičevali postopanje ministra Bilinskega. To je pa napačna igra, ki jo igrajo poljski poslanci. Toda, tolažimo se, da tudi poljski minister ne bode prodal in uničil našega naroda. (Živahno pritrdjevanje.)

Nato govornik navaja doslovno slavnega poljskega pesnika Mickiewicza, ki tako lepo opeva poljski narod in domovino. Poljski narod je ljubil in dolga stoletja z mečem branil svojo prostost. Tukaj pa poljski zastopniki nimajo poguma, da bi obsodili svojega sorojaka Bilinskega, ki Mažarom prodaja gospodarsko in politično svobodo skoro dveh milijonov slovanskega prebivalstva. (Burno pritrdjevanje.) Gospodje Poljaki, ali res nimate srca, sočutja do revnega slovanskega kmeta? Ali je popolnoma izmed vaših vrst izginil duh Mickiewiczev? Po svojih močeh sem gojil in razširjal ljubezen in spoštovanje do viteških Poljakov, njihovega slovstva in slavne zgodovine. Zato rečem opravičeno: „Vi niste vredni, da se imenujete sinove naroda, ki je rodil tolikega pesnika!“ (Nepopisno pritrdjevanje in ploskanje. Vse se ozira na poljske klopi, kjer pa edini Stapinski sramežljivo zatiska oči.)

Končam in ponavljam: Edino le stvarni razlogi so nam narokovali naše tri resolucije. Obvarovati hočemo bosanskega kmeta oduševstva in beraštva. Rešiti in zagotoviti mu hočemo bodočnost. Vlada naj izjavi, da je storila napako, da jo hoče popraviti s tem, da onemogoči oduševsko banko.

V torek so nadaljevali debato o dr. Šusteršičevem predlogu radi bosanske banke. Vlada si prizadeva na vse kriplje, da dobi večino, a slovanske stranke tudi zbirajo vse somišljenike za rešitev uboge bosanske raje iz mažarskih krempljev. Žal, da Poljaki po večini nočejo potegniti z drugimi Slovani na ljubo svojemu rojaku ministru Bilinskemu, ki je pravi krivec v tej zadevi. Gre se samo za par glasov. Manjka baje le 5 poslancev. — Okrog 6. ure zvečer je bilo glasovanje končano. Za 1. resolucijo, ki graja ustanovitve banke, je glasovalo 237 poslancev, proti pa 242, torej je vlada zmagala s 5 glasovi, — a teh 5 glasov je uprav od ministrov. Tudi druge resolucije so bile odklonjene. Soglasno se je izrekla graja ministru Burianu. Poljaki so izdali Slovane. Vlada ima slabo zaslombo.

Pol. shod. Dne 6. junija je imela S. K. S. Z. velik javen shod v Unionu v Ljubljani, v katerem je deželni odbornik dr. Lampe po pravici ožigosal nemško-liberalno zvezo, katero so liberalci tako dolgo tajili. Življenske interese slovanskega ljudstva so izdali nemškim nasprotnikom samo zato, da bi se mogli obdržati na površju ter tako imenovano klerikalno to je ljudsko stranko odriniti. In liberalni listi so še tako predrzni, da zdaj, ko ne morejo več utajiti tega sramotnega izdajstva slovanske narodnosti, vse to početje izgovarjajo in olepšujejo. Bog varuj slovansko ljudstvo takih narodnjakov!

Ruski car išče stika z drugimi vladarji. Tako se snide v finskem zalivu z nemškim cesarjem, politiki menijo, da se Rusija in Nemčija zblížujeta, a da ne bo to v kvar trozvezi, oziroma Avstriji. Car pa potuje tudi na Francosko, da obišče predsednika. Istotako meseca avgusta na Angleško, kjer se sestane s kraljem Eduvardom. — Listi poročajo, da je v Peterburgu zbolelo na koleri dvanajst oseb.

Na Turško-črnogorski meji so se spopadli Turki in Črnogorci; v praski so oboji izgubili po tri može.

V Podgorcah blizu Krakova je strela udarila v smodnišnico, kjer je eksplodiralo 15.000 kg smodnika ter povzročilo strašno razdejanje do 600metrov daleč na okrog. Število ranjenecv cenijo na 500. Škode je do milijona kron.

Zabavi in pouku.

Božji grob poleg deželne šole na Grmu.

„Slovenec“ in po njem „Dolenjske Novice“ so naše občinstvo opozorili na dvestoletnico cerkvice pri Božjem grobu s pristavkom, da bi bila kaka slavnost umestna, da se iz pozabnosti povzdigne. Slednje ni mogoče, kajti zaradi cerkvene naredbe se letos niti navadno „žeganje“ ni vršilo, kakor popred tretjo nedeljo po veliki noči. — Patri frančiškani opravljajo še vedno ustanovne sv. maše ob pondeljkih in petkih; učenci kmet. šole in bližnji sosede se radi udeležé tega opravila. — Da kapelica in njena zgodba pozabnosti ne zapade, je že l. 1895 gosp. profesor dr. Marinko poskrbe in objavil v gimn. programu prav mikavne zgo-

dovinske črtice. — Naj o tej priliki temu spisu še nekaj dostavimo, kar do takrat g. pisatelj radi kratko odmerjenega časa ni mogel zaslediti. — Dvestoletnica kapelice je le glede večje stavbe, posvečene sv. Jožefu, kakor je že v omenjenem spisu povedano; pravi Božji grob, t. j. mala kapelica, v katero se gre za velikim altarjem, pa je že 34 let poprej stala, t. j. l. 1675. — Na Valvasorjevi zbirki podob kranjskih grajščin, od katerih bakrorezi so bili porabljeni za tisek kranjske kronike „Ehre des Herzogthums Krain“, se vidi samo mala kapelica. Za daljni dokaz starosti te kapelice naj velja pisanje na pergamentu, katero se nahaja v kapiteljskem arhivu fasc. XVIII, št. 1.

Rajni P. Nikolaj Traven, novomeški frančiškan, je imenovano listino v slovensko tako-le prevel:

„Papež Klemen X.

„Vsem kristjanom, ki beró to pismo, pozdrav in apostolski blagoslov! Da bi pospešili pri kristijanih vero in zveličanje duš z nebeškimi zakladi sv. cerkve, podelimo popolnoma odpustek vsem kristjanom obojega spola, ki se skesano spovedo in prejmo sv. obhajilo ter cerkev ali kapelo Božjega groba pri Grmu oglejske škofije na dan, ki ga ima določiti domači škof, od prvih večernic dosolnčnega zahoda, pobožno obiščejo in v nji pobožno molijo za edinost med krščanskimi vladarji, za pogin krivoverstva in za povišanje sv. cerkve.

To velja le za enkrat, brez ozira na našo prepoved, da naj se ne objavljajo odpustki v sv. letu.

Hočemo pa, da, če bi se za prejem, za dopuščanje ali razglas tega pisma kaj dalo, bodisi še tako malo, ali pa prostovoljno dano sprejelo, naj bo to pismo neveljavno.

Dano v Rimu pri S. Mariji Večji pod Ribičevim prstanom dne 27. septembra 1675 v 6. letu našega papežtva.

Pečat.

Podpis.

Na grobnem kamnu v veliki kapeli, kjer je Ferd. Mordax z njegovo soprogo bil položen, so namesto imen samo črke izklesane, katerih ni bilo moči rešiti. Ta napis pojasnil se je pa tako-le: V Šmihelski farni cerkvi se nahaja kelih, ki je bil last in v rabi pri Božjem grobu, in se je k farni cerkvi prenesel, da se sigurnejši obvaruje pred eventualnim onečastenjem. Na stojalu tega keliha ob krogu je tale napis:

„Anno 1675 + Wolff = Ferdinandt Mordax = Freiherr = von = Portendorf = und = Zeilspurg = Herr = auf = Erenfels = Pach = Hertendorf = Graben = Forst = und = Stauden.

Ta napis pojasni napis na grobnem kamnu. Začetne črke se natančno vjemajo z besedami v kelihu.

Purkstali.

Spisal Ivan Steklasa.

(Dalje.)

Kdaj so prišli Purkstali na Dolenjsko, se ne da točno določiti. Vsekakor so imeli mnogo prej svoja posestva na Gorenjskem. Najstarejša posest Purkstalov na Belokranjskem je bila bržkone Krupa. Ko je umrl l. 1485. gospodar Krupe Andrej Hohenwart, stotnik celjski in metliški, je zapustil samo hčer Marjeto, katero je oženil že omenjeni Moric Purkstal ter tako dobil posestvo Krupo. Od tega časa je ostala Krupa stalno v posesti Purkstalov. Po tej graščini so se tudi zvali, ko so postali l. 1631. baroni, Krupski. Od kesnejših posestnikov tega gradu je poznat Karol Vajkard Purkstal iz češke veje. Bil je hraber vojak ter padel kot polkovnik polka Lodronovega v bitki pri Kochersbergu blizu Strassburga l. 1677. Potem je gospodarila na Krupi vdova, izza njega Ana Zofija, dokler ni odrastel sin Seifrid ter l. 1688. prevzel posestvo, na katerem je gospodaril še ob Valvasorjevem času. Omenjena vdova je kupila od gospoda Silija tudi še Pusti Gradec ter tako povečala posestvo Purkstalov. Podbrežje so dobili Purkstali od Lenkovičev, ko je umrl zadnji član te rodovine glasoviti Jurij Lenković l. 1601. Gradec so si prisvojili Purkstali po izumretju Gracarjev. To je moglo biti tedaj posle l. 1540., ker takrat je še živel Josip Gracar posestnik Tolstega vrha in Gradca. Vinico so kupili Purkstali od Turnov, ali so jo odstopili Semeničem. Kesneje pa so jo dobili zopet v svojo last, ter je bil tukaj posestnik ob Valvasorjevem času Ivan Adam Purkstal. Graščina Turen pa je

prešla l. 1645. iz rok Purkstalov v posest Taufreerjev. Tega leta je namreč kupil Mihael Taufreer to graščino od vdove Magdalene Salome Purkstal. Taufreerji so bili posestniki te graščine še ob Valvasorjevem času. Graščino Ribice na Gorenjskem je prodal Ivan Baltazar Purkstal, posestnik Krupe in Podbrežja, l. 1621, Jurju Vutaliću. Krasinico pa je uredil in polepsal l. 1686. Ivan Adam Purkstal, ko so mu jo bili požgali bržkone zlobni Vlaha. Tako se je rod Purkstalov, ki je bil prvotno naseljen v Pušalu na Gorenjskem, počasi preselil na Dolenjsko ter se okoli Kolpe tako obogatil in vsilil.

Dve najvažnejši graščini sta bili Purkstalom Vinica in Podbrežje; obe sta na meji Kranjske in Hrvaške, pa sta bili zato važni za prehod čez Kolpo. Ker sta bila oba građa dobro utrjena, sta bila tudi vrlo važna za obrambo cele Bele krajine. S tem položajem so se okoriščevali Purkstali, posebno oni, ki so bili ob enem vojaški zapovedniki na Krajini. Pohlepni za imetkom so zalagali s svojim žitom in drugo hrano bližnje hrvaške trdnjave posebno Ogulin, kjer je bila velika krušna peč skoraj za celo Krajino. To je Purkstalom dajalo lepe dohodke, ker so mogli zaračunavati seveda vse po najvišji ceni na račun vzdrževalcev teh trdnjav, namreč Koroške in Kranjske dežele.

Najznameniteje pa je bilo vsekakor posestvo Podbrežje, kjer so vladali Purkstali. Valvasor (IX. 144—148) sam pravi, da se pozna že na prvi pogled Podbrežje kot dom Purkstalov, saj je v jedni dvorani vse polno slik in grbov njihove rodovine. Med drugimi je bila tudi slika gospoda Erazma Purkstala, katerega je dal naslikati tudi sam Valvasor v svoji zgodovini Kranjske. Ta Erazem je bil velik junak in zmagovavec nad Turki. Bil je polkovnik in zapovednik trdnjave v Ungvaru na Ogorskem, kjer je sijajno pobil Turke in njihovega zaveznika Ivana Zapoljo. Ta Erazem Purkstal je bil podoben pravemu velikanu ter je bil največi med svojim ljudstvom. Pravijo, da je mogel velik kozel z rogovi iti izpod njegovih nog. Ta jakost in veličina je ostala dolgo v rodu, saj so tudi še ob Valvasorjevem času bili Purkstali pravi velikani. Tako je podedoval po Erazmu tudi Žiga Fridrik ne samo vse vrline po duhu in junaštvu, nego tudi telesno veličino. Bil je tako močan, da je prelomil čisto lahko podkev, nesel dva topa ali možnarja težka nekaj stotov v eni roki po stopnjicah, celo sedem odraslih ljudi je zadel lahko na rame ter jih nesel. A tak junak je bil tudi Ivan Adam Purkstal, katerega je dobro poznal sam Valvasor. Ta Ivan Adam Purkstal se je proslavil najbolj od vseh članov njegove rodovine, kolikor jih je služilo na Krajini. Bil je posestnik Podbrežja in Vinice. Ker je imel kot kranjski plemič pravico do vojaške službe na Krajini, se je trudil, da jo dobi čim prej, saj so te službe bile prav unosne, a za Purkstale še posebno, kar smo že poprej omenili. L. 1679. je postal stotnik v Skradu in Bariloviću posredovanjem koroških stanov, ki so vzdrževali obe trdnjavi. Kot bariloviški stotnik se je udeležil vojaškega pohoda na Liko l. 1685. pod glavnim zapovedništvom Ivana Josipa Herbensteina, karlovskega generala. Kot dober in pogumen vojak se je večkrat izkazal v bojih s Turki ter je bil hitro znan po celi Krajini. Ko je l. 1687. padel ogulinski stotnik Štefan Vojnović v boju s Turki pri Kostajnici, je bil Ivan Adam Purkstal med prvimi, ki si je prisvajal stotniško službo v Ogulinu ter jo je tudi zares dobil.

(Konec pride.)

Dopisi.

V občini Križka vas pri Višnji gori je bil dne 2. junija za župana izvoljen Anton Jaklič iz Križke vasi, za svetovalce pa: J. Jamnik iz Nove vasi, Ivan Omahen iz Pristave in Anton Zupančič iz Križke vasi. Vsi so odločni pristaši S. L. S.

V Trziću na Gorenjskem je bila binkoštni pondeljek popoldne ob spremstvu nebrojne množice pokopana gospa Marija Špental, mati ondotnega župnika večč. g. duh. svetnika Franca Špental. Pokojnica je bila iz Št. Vidske fare pri Zatičini, mej Dolenjci dobro znana. Mnogo let je živela pri svojem odličnem sinu, kjer je kot najstarejša oseba v Trziću nad 90 let stara umrla. N. v m. p.!

Zdravišče Ika pri Reki. II. — Morje, Reka. „Kdor moliti ne zna, naj se na morje poda.“ Ta stari pregovor nima samo tega pomena, da na morju, kedar vihar nastane in morje razrije, vsak popotnik roke sklene ter prosi Boga in Marijo in vse svetnike rešitve iz preteče nevarnosti, ampak pomeni še nekaj drugega. Kdor morja ni še videl in prvokrat pred seboj ugleda to velikansko, v vseh barvah bleščečo, vodno ravan in na njem plavajoče ladje vsake vrste in velikosti, od malega ribiškega čolnčiča

— do ogromne vojne ladje ali parobroda za 2000 ameriških izseljencev, bo ravno tako roke sklenil in Bogu čast dal, ki je to čudovito delo ustvaril. Vse stvarjenje priča o božji nepresežni modrosti in vsemogočnosti, prav vse, kar je v zraku, na zemlji in pod njo, v prvi vrsti pa goré in vodé. Ne molijo brez vzroka duhovniki vsak dan: „Njegovo je morje, On ga je naredil, pridite, molimo in padimo pred Boga!“

Že na železnici, ko drdra vlak od postaje Jurdani proti predzadnji postaji Matulje, v daljavi morje zabliski in opazijo se ladje, na videz majhne kot muhe. Ko pa v Reko prideš in v pristanišču vidiš ladje v dolgih vrstah, se kar ne moreš nagledati in prečuditi. Kaj še-le, če na večji parobrod stopiš in si daš vse prostore razkazati, krov v več nadstropjih, spodnji del silno lepo napravljen, vse v rudečih blazinah in preprogah. Tudi restavracija je na vsaki večji ladji, kjer ti postrežejo z jedjo in pijačo, vse dobiš kar hočeš: juho, pečenko, ribe, vino, pivo in kavo. Majhen izlet do Opatije ali Lovrane stane samo 40 vin.

Reka je lepo, napredujoče mesto. L. 1860 je štelo le 16.000 prebivalcev, zdaj jih ima že 40.000 ter vsako leto raste. Odkar spada pod ogrsko kraljestvo, dela ogrska vlada z vso skrbjo za povzdigo tega edinega svojega primorskega mesta in pristanišča. Pristanišče je baje najlepše in najvarnejše v Avstriji. Reka ima svoje ime od potoka Rečina, ki se na spodnjem koncu mesta pod trsatskim gričem izliva v morje. — Razteza se v dolgi črti od kolodvora vseskozi ob morskem bregu. Trgovina in morska vožnja sta glavni vir dohodkov. Promet blaga znaša na leto 200 milijonov kron, število ladij, ki v teku leta pridejo in odidejo 15.000, in sicer 10.000 parobrodov, 5000 jadrnikov. Potemtakem ni čuda, da dela Reka Trstu znatno konkurencio. V mestu je tudi mnogo fabrik: svetovno slavna fabrika za torpede, dalje največja fabrika v Avstriji za čiščenje petroleja, državna tobačna fabrika, papirnica itd. Vkljub temu se mora reči, da je Reka izključno le trgovsko mesto.

Po mestu teče električna železnica, ob straneh se drvijo avtomobili, kolesarji in vozovi, da se komaj umikaš. Že to kaže, da smo v velikem mestu. Glavne ulice so „via del Corso“, kjer se razvija največji promet v mestu z nešteti prodajalnici. Ako greš od „molo Adamič“ na desno ob morju po ulicah „via del Lido“ itd., boš prišel do treh zelo zanimivih stavb, do javnih trgovskih dvoran, kjer je pravi semenj za sadje, zelenjavo, meso in ribe. V ribji dvorani ni sicer najprijetnejši duh za naš temu nevajeni nos, vidiš pa tu celo razstavo morskih živali: rib, rakov, školjk, sploh vse, kar ima morje v sebi finega za usta. Kdor ljubi surove ostrige, jih lahko kar tam ob mizi prodajalčevi za par vinarjev použije. Eno uro pred obedom kakih 5 ostrig, z limono pokapanih in s čašo črnine zalitih, je baje izboren obliček, po katerem obed trikrat bolje diši. Kdor ne verjame, lahko poskusi.

Najbolj znamenita cerkev v Reki je župna cerkev, delo davno minulih časov, s prosto stoječim zvonikom — in cerkev mestnega patrona sv. Vida. V tej cerkvi je častivredno sv. Razpelo z latinskim napisom: „Iz tega Razpela je lučaj tega kamna kri izvabil.“ V 13. stoletju je razbrzdanec kamen vrgel na križ, ki je takrat pred cerkvijo stal. Pri tej priči je pritekla kri iz strani Kristusove podobe, kamen še zdaj visi na križu. Je-li dogodek resničen ali ne, naj preiskuje kdor hoče, v srcu ljudstva je zapisan in v vseh popisih mesta ga najdeš. Poleg dveh imenovanih cerkev sta še dve manjši in ena staroverska (nezedignjenih Grkov), kapucini zidajo novo cerkev, ker je bila poprejšnja za sedanje razmere mnogo pretesna. —

Od mesta proti zapadni istrski obali leži Opatija, Ika in Lovrana, po višinah pa so raztresene vasi, gosposke hiše in kmečke kočice, vse zidane in s plitvimi strehami pokrite.

Eden mojih prvih izletov je bila božja pot na Trsat, slavno Marijino svetišče, ki je daleč okoli pri Hrvatih in Slovencih v velikih časteh. Ker je pot iz Sušaka, prvega hrvaškega mesta onkraj Rečine, na vrh Trsata precej strma, sem se gori peljal. Romarji prehodijo 500 kamnitih stopnjic v pol uri, pobožni okoličani celo po kolenih drsajo navzgor.

Dalje pride.)

**Naroči naj se takoj
Vaš sosed na „Dol. Novice“!**

Belokranjski glasnik.

Čudna pota nove železnice: Slovenec poroča: Iz Karlovca smo dobili poročilo, da se je na hrvaški strani te dni vršil že politični in tehnični obhod za novo železnico v Dalmacijo. Takoj po žetvi v zgodnji jeseni se začne na Hrvaškem že graditi. Tačas pa na Kranjskem še vedno inženirji muhe lovijo, trase iščejo in merijo na vseh krajih brez cilja in namena. Avstrijsko železniško ministrstvo je ves čas Derschattovega ministrovanja to vprašanje kakor namenoma mešalo, tako da je tehnično osebje brez koristi izvrševalo dela brez vse potrebe, zdaj pa, ko bi se moralo že davno začeti z zgradbo, pa šele čakajo, da se jim pove, kod pojde železnica, da bodo vedeli, kod naj zopet začno meriti. Na ta način ne bo nikoli železnice. Skrajni čas je, da se železniško ministrstvo odloči, in potem se naj dela z vso energijo. Na hrvaški strani bo tekla železnica, ko se bodo na Kranjskem še vedno za traso prepirali. Zdaj je stvar že toliko zamujena, da če pride takoj odločitev zaradi trase, še letos ne more biti političnega obhoda. Torej urno, gospodje, če ne bomo Ogre poklicali, kajti na oni strani delajo hitreje!

Dostavek uredništva: Upamo, da „Slovenski klub“ na Dunaju takoj stori potrebne korake.

Domače novice.

Osebnosti. Nadsvetnik Levec je odšel na svoje novo mesto v Gradec. Prijateljski večer v slovo je bil pri Tučku, ki je pokazal, da je bil gospod v tukajšnjem mestu zelo priljubljen. — Njegov naslednik svetnik Jarec je iz Višnje gore že došel in nastopil svoje mesto.

Gasilska slavnost v Mirni peči v nedeljo 20. junija prirejena ob priliki blagoslovljenja gasilnega doma in brizgalne. Vspored: I. Ob 2. uri popoldan sprejem društev pred gasilnim domom. II. Blagoslovljenje po popoldanski službi božji. III. Ljudska velenica na vrtu gostilne Martin Potočarja s prijaznim sodelovanjem novomeških društev. Svira meščanske garde godba. Vstopnina prosta. Prostovoljni prispevki se hvaležno sprejemajo v prid nakupa gasilnega orodja. K obilni udeležbi vabi odbor.

Književnost in umetnost. V resnici lepo in izvirno misel je izvršil založnik Urb. Horvat v Novem mestu, ko je zbral osemnajst najlepših prizorov iz dolenske prestolice in njene mične okolice ter jih združil v ličnem albumu. Tu vidimo Novo mesto od vzhodne in severne strani, Glavni trg z rotovžem, začetek Ljubljanske ceste, Francišškanski samostan s svojo romantično lego, kapitelj, ki se ponosno dviguje nad mestom, novo žensko bolnico cesarice Elizabete, c. k. okrajno sodišče, ki se zrcali v kristalnočistih valovih Krke, c. k. okrajno glavarstvo, ki te pozdravi najprej, ko se bližaš od kolodvora mestu, in na zadnje še poslopje c. k. r. višje gimnazije, ki že težko čaka, da odstopi svojo dolgoletno častno službo novi, času in zdravstvenim zahtevam primerni stavbi. Mogočni železni most čez Krko nas popelje v lepo se razvijajočo Kandijo in tu se nam odpre z bližnjega grička nov razgled na mesto, ki smo ga ravnokar zapustili. Ogladamo si prostorno zgradbo bolnice Usmiljenih bratov, in mimo novega posojilniškega doma nas popelje cesta k deželni kmetijski šoli na Grmu; ako pa nas miče diven razgled, tedaj pa stopimo k Božjemu grobu z idilično halupo g. Krajca, in pa čudili se bomo krasoti naše Dolenske; pred vsem pa nas popeljuje z bližnjega severnega grička vinorodna Trška gora, ki te vabi na vrh pod senco mogočne lipe. — Koliko prijetnih spominov za tistega, ki je obiskal enkrat, ali živel dalj časa med gostoljubnimi Novomeščani! A zbirka bo dobrodošla tudi onemu, ki mu še ni bila dana prilika, da si ogleda ta kos naše drage slovenske zemlje. — Posebno pa se ta zbirka slik priporoča v Ameriki živečim Novomeščanom in Dolencem. Posezite tedaj njih sorodniki tukaj po njih ter jim pošljite kot gotovo lep spomin na staro domovino; slehern vam bode hvaležen. — Izvedba je v vsakem oziru krasna, slike čiste in jasne, cena pa izredno nizka: 60 v. izvodu: prekupcem pa se dovoli še primeren popust. Besedilo je enojezično. Zbirka je prirejena kot tiskovina za pošto pošiljatev s 3 vinarji.

Iz Kandije se poroča: France Starc iz okraja Krškega, je v noči binkoštnega ponedeljka streljal na zakonsko ženo Mihelič v Kandiji, katero je z dvema strelj obstrelil, da se zdravi sedaj v ženski bolnici. Ker je to storil iz dvojnega hudobnega namena, je bil aretiran in izročen c. k. sodišču.

P. n. udje dijaškega podpornega društva se uljudno vabijo k občnemu zboru, ki se bode vršil v soboto, dne 12. junija, v konferenčni sobi tukajšnje gimnazije ob 6. uri zvečer.

Obrtne zadeve. Osnovni odbor spolniviš svoje nalogo, katero je prevzel ob sestanku ljubljanskega in novomeškega Kat. rok. društva pomočnikov, je sklical v nedeljo 6. t. m. shod, katerega se je udeležilo lepo število mojstrov in pomočnikov. G. Horvat pojasni pomen shoda ter naprosi preč. g. dr. Marinko, da kot predsednik Kat. rok. društva pomočnikov, natančneje pojasni navzočim, kake koristi bi bilo za društvo rokodelskih pomočnikov, če bi več novih pristopilo in bi društvo bolj podpirali samostojni gg. mojstri. Dr. Marinko, kakor vedno prijazen do rokodelskega stanu, je drage volje sprejel to nalogo ter obširno pojasnil današnje žalostne razmere, v katerih se nahaja rokodelski stan. Današnje obrtne razmere silijo vlado, da se ozira tudi na obrtni stan, ker vsak stan je več ali manj organiziran kakor je rokodelski. Delavci raznih strok so organizirani med seboj, ne opazujemo pa tega pri mojstrih, kar ni nič čudnega, da ne morejo kljubovati onim, ki so v združenosti močni. Naš deželni odbor, uvidevši potrebo, da se rokodelski in obrtni stan v naši deželi povzdigne, je sklenil vpeljati po deželi strokovno podučne tečaje, katerih naj se po dotičnih strokah vdeleže mojstri in pomočniki. Na Dunaju se že več let vrše taki tečaji z najboljšimi vspehi. Zadnji sestanek z dne 31. maja je dal povod, naj bi se ustanovilo za Novo mesto in okolico „Društvo rokodelskih mojstrov“, katerega namen naj bi bil, skrbeti za obče stanovske koristne naprave, ki bi služile rokodelskemu stanu, in za naraščaj mlajših rokodelskih moči. V delokrog takega društva spada tudi vpeljava strokovnih tečajev. Dalje ima društvo namen gojiti vzajemnost z društvom rok. pomočnikov, da gresta mojster in pomočnik tudi pri obratu drug drugemu na roko. Dokler tako društvo ne obstoji, podpiralo bode predsedstvo društva rokodelskih pomočnikov strokovne tečaje, da se isti vrše v društvenih prostorih. Vsak udeleženec pa mora biti, oziroma postati redni ali podporni član obstoječega društva itd. — Sklene se, da se vrši strokovni tečaj za krojače v mesecu avgustu, zatem čevljarški, po zimi pa za mizarje, ker imajo sedaj največ dela. G. Horvat prebere vzorna pravila za društvo rokodelskih mojstrov, ter predlaga vpisovanje članov. Zglašijo se jih za pristop takoj 31 mojstrov po dve kroni vpisnine enkrat za vselej. Izvoli se nato pripravljalni odbor, da skrbi za odobrenje pravil od c. k. deželne vlade in sicer gg.: Prof. dr. Marinko predsednikom, odbornikom Cigler, Picefj, Seifert, Košir, Kastelec, Ausec, Mirtič, Vodnik in Preželj. G. Horvat se zahvali za obilno udeležbo ter želi najboljšega vspeha današnjemu zborovanju.

Izpred porotnega sodišča. Franc Klemenčič, 22 let star iz Kraške vasi in Janez Pavlovič 17 let star iz Virja občina sv. Križ pri Kostanjevici sta bila na nedeljo 2. maja v „Pušenšanku“ (Vinotoču) Josip Klemenčiča. Pavlovič je imel ustne „orgelce“ na katere so piskali radi krajšega časa. Na skrivnem zmakne te „orgelce“ Anton Vašič, star 45 let iz Kraške vasi, kar je dalo povod prepiru in zmerjanju med omenjenimi. Ko se napote proti domu, se pogovorita Klemenčič in Pavlovič, da se maščujeta nad Vašičem, ker jih je zmerjal in orgelce vzel, ga počakata, na kar ga udari Klemenčič po glavi parkrat in Pavlovič po zadnji strani s kolom. Vašič je takoj po udarcu obležal in drugi dan na otrpnenju možganov umrl. Za to hudodelstvo uboja dobi Franc Klemenčič 3 in pol leta teške ječe, Janez Pavlovič pa 1 in pol leta poostrene ječe. Plačati imata vse sodne stroške, ženi ubitega za preskrbo šestero otrok pa 2000 K solidarno. — Pri zadnji razpravi pa je bil obsojen Ludvik Starič iz St. Petra radi poskušene goljufije, ker je hotel na premeten in zviti način priti do svote 648 K. In sicer je odposlal šest poštnih zavjtkov proti povzetju na njemu znane osebe pod pretvezo, da je v njih ponarejeni denar po par tisoč kron. Na to zvijačo je šel edino Becele iz Zagrada ter je plačal za tako povzetje 70 K 90 vin. Da niso bili tudi drugi opeharjeni, je zasluga orožništva na Ratežu, ki je prišlo pravočasno tej premeteni slepariji na sled, ter je tudi Becele dobil vplačano svoto nazaj. Kakor je bila premeteno vpeljana sleparija, tako se je na zviti način zagovarjal obtoženec. Res je škoda tako nadarjenega mladeniča, da zapusti pot poštenosti in se hoče živeti z brezdelnostjo in sleparijo. Že par prestanih kazni ga ni spametovalo, če tudi je v preiskovalnem zaporu zelo skesano vse priznal in obljubljal ves skesan, da se bode poboljšal, da bi se le preje rešil preiskovalnega zapora, a pred protnim sodiščem zopet postal trdovraten in vse pripoznano hotel vtajiti. Sodni dvor mu prisodi z ozirom, ker je upati, da se bode vendar poboljšal, in ker je svoječasno vse priznal, če tudi sedaj taji, 3½ leta teške ječe in v povračilo stroškov kaz. postopanja.

Nov odvetnik v Novem mestu. Vpokojeni višjesodni svetnik g. Ivan Škerlj se je dal vpisati v imenik odvetnikov na Kranjskem s sedežem v Novem mestu in je stopil kot odvetnik v družbo z odvetnikom g. dr. K. Slanc-em.

Slovanska Liga Katoliških Akademikov se v kratkem ustanovi. Priglašenih je že okoli 300 članov: Poljakov, Čehov, Hrvatov in Slovencev. Pristopila so vsa slovanska katoliška akademična društva. Član je lahko vsak slušatelj kake visoke šole v tostranski polovici. Krepiti med sabo katoliško misel, spoznavati z medsebojnim stikom drug drugega, navdušiti se za vzajemno kulturno delo slovanskih rodov, začeti z delom v zorni mladosti — to je naš cilj. Pobratiti hočemo slovansko katoliško dijaštvo, s tem slovansko katoliško inteligenco, potom inteligence cele rodove. Ta smoter imamo pred očmi, izvršljiv je, dasi v daljni bodočnosti, težak, a vzvišen in vreden mladih žrtev! Prvi pozdrav in prva pomoč nam je došla od presvitlega kneza in škofa ljubljanskega dr. A. B. Jegliča; za njegov velikodušni dar 100 K se mu pripravljavni odbor ob ustanavljanju društva javno zahvaljuje, kot tudi za bodrilne besede.

„**Tihotapec**“ — narodna igra v 5. dejanjih — je naslov ličnemu snopiču, ki ga je kot 1. številko na svetlo dalo „Kat. tiskovno društvo v Trstu“ in ga tudi priložilo naročnikom izvrstnega lista „Zarja“ v Trstu. Po Jurčičevi povesti je to igro prav spretno priredil g. Fr. Ks. Steržaj. Ker se ta igra vrši ob dolenskih Gorjancih in prav živo spominja na dobo tihotapecov, je zelo primerna za naša izobraževalna in druga društva, da jo spravijo na oder. Prav toplo jo priporočamo v naročbo vsem dolenskim rojakom. Izvod stane samo 30 v.

Gospodarske drobtine.

— **Promet in gostilna** — je, kakor znano, uradno glasilo deželne zveze za tujski promet na Kranjskem. Objavlja izborne članke, pojasnujoče važnost gostilničarstva, gotovo ne samo za tujski promet, ampak tudi za domače goste. Na Dolenskem je pač posebno potreben tak pouk. Vsaka slovenska gostilna, hôtél penzionat . . . naj bo naročena na ta izvrstni list.

— **Shode čebelarjev** priredi čebelarška podružnica novomeška v nedeljo 13. t. m. v St. Petru, dne 11. julija v Stopičah in dne 15. avgusta v Bršljinu. V Bršljinu se vrši ob enem občni zbor čebelarške podružnice. Pričetek shodom je ob 3. popoldne. Vabimo vse čebelarje pa tudi druge gospodarje, ki se zanimajo za razvoj domačega čebelarstva, da se udeleže shoda v obilnem številu. Zlasti pozivljemo tudi kmetske mladeniče, da se udeleže shoda in pouka, saj se utegne med njimi marsikdo najti, ki ima veselje do čebelarstva.

— **Oddaja umetnih gnojil za ajdo.** Naznanjamo naročnikom na umetna gnojila, da jih dobi kmetijska podružnica najbrž proti sredi tega mesca. Ker je naročenih več kot štiri vagone gnojil, podružnica pa nima prostora za dlje časno shranitev, nujno prosimo naročnike, da se že to nedeljo, ozir. ta pondeljek oglase zaradi dobave in da pridejo takoj po nje, kakor hitro jih dobi podružnica. Iz vsake vasi naj pride eden vprašati, ali so gnojila že došla, in dotičnik naj pove potem sosedom, da pridejo takoj po gnojila.

— **Snažna molža** obstoji v tem, da se umije vime in obriše s snažno suho ruto. Ravno tako je pa tudi treba, da smo snažnih rok pri tem delu in da je posoda čista. Mleko je po molži takoj precediti in je imeti v ta namen snažna in gosta cedila, ki se morajo po vsaki rabi takoj očistiti. V tem pogledu se pri nas še mnogo greši. Pred molžo naj se hlev prezrači, da je zrak v hlevu čist. Sprijen zrak vpliva silno neugodno na okus in na trpežnost mleka. Mleko naj se tudi takoj shladi in postavi na zračen prostor.

— **Staje v hlevih** naj so tlakane, da se lahko odteka scalnica. Na ta način dobimo bolj suhe in bolj snažne staje. Konci staj naj se napravi gnojnični jarek, ki naj odvaja gnojnico v jamo. Cementne staje so najbolj trdne. V novejšem času se polagajo vrh cementnih staj močne dile, da so staje bolj gorke, kar je zlasti za molžno goved zdravo in priporočljivo.

— **Novi davčni zakon za Hrvaško** je dobil najvišjo sankcijo in pride prihodnje leto v veljavo. Zanimivi, in važni za bralce našega lista, ki imajo posestva na Hrvaškem, so nekateri predpisi za zemljiški davek. Ta zakon razločuje polje, vrtove, travnike, vinograde, gozde in pašnike. Vsaka kultura se različno obdači. Dosedaj je ostal davek zemljišču vedno začetni, četudi je iz gozda nastalo polje ali vinograd, ali celo narobe.

Po novem zakonu pa je vsak, ki je po 1. januarju leta 1909 svoje kulture predrugačil, primoran to tekom 30 dnij davčnim oblastim javiti, drugače zapade globi do 100 K. Če se čutijo posestniki jedne občine proti sosedom previsoko obdačene, ima občina pravico zahtevati revizijo. K temu lahko prisili občino skupni nastop 20 davkoplačevalcev. Te pritožbe se imajo doposlati koncem tega meseca naravnost ogrskemu finančnemu ministrstvu v rekomandiranem pismu.

— **Razstava kranjskih vin v Pragi** se je ob udeležbi raznih zastopnikov mesta, deželnega kulturnega sveta, c. kr. kmetijske družbe itd. otvorila dne 29. maja ob 5. popoldne z nagovorom vodje Rohrmana in govorom nadzornika Skalický-ja. Po otvoritvi je bila pokašnja, pri kateri so se povabljeni gostje in zastopniki pohvalno izrazili o dobroti kranjskih vin kakor tudi o celi priredbi. Več o razstavi napišemo na drugem mestu, že danes pa lahko trdimo, da bodo kranjska vina lahko tekmovala na tukajšnjem trgu ob primerni vpeljavi vinske trgovine in ob zavednem nastopu kranjskih vinogradnikov, ki se bodo morali prilagoditi pri napravi vina tukajšnjemu okusu in združenimi močmi podpirati težnje svojih strokovnih učiteljev. Najbolj so ugajala svetla vina, napravljena brez kipenja na tropinah. Tudi cviček ima mnogo veljave med Čehi in ga tudi tukaj radi pijejo.

— **Gospodarska razstava v Pragi.** V mogočnih zgradbah lanske jubilejne razstave v Pragi se vrši te dni gospodarska razstava, ki je po svojem obsegu in svoji raznovrstnosti zelo zanimiva in poučna. V paviljonih in okrog paviljonov je razstava kmetijskih strojev, ki jasno priča, kako velik je napredek v tej stroki. Nič manj kakor 107 tovarn in delavnic se udeležuje te razstave in cela priredba napravi vtis svetovnega semnja za kmetijske stroje. V resnici je tudi razstava pravi semenj za kmetijske stroje, ki se dandanes pri razvitem poljedelstvu češkem rabijo v vsaki vasi in pri vsakem gospodarju. Od navadnih železnih plugov do mogočnih parnih plugov najdeš v razstavi vse vrste raznih plugov in drugega poljedelskega orodja. Nešteto mlatilnic se vrti na razstavišču, ki jih goni parna sila, zlasti pa bencinovi motorji, ki zavzemajo kot gonilna sila prvo mesto v razstavi. Krasna je razstava goveje živine in konj. Goveja živina je do malega simodolskega plemena, ki se je razširilo že povsod po Češkem. Zanimiva je pa tudi razstava kmetijskih pridelkov in raznih kmetijskih potrebščin. Vsa prirediteljeva kaže, da je Češka mnogo pred nami in da bi tudi pri nas kazalo s tekočimi priredbami — če tudi v malem obsegu in v posameznih strokah — vplivati na napredek. Razstava mrgoli obiskovalcev, kmetov in meščanov.

Ameriški novičar.

Rojakom v domovino. Izvrstni list „Ave Marija“ piše: „Odsek za sporočevanje“ pri družbi sv. Rafaela je zasledoval sedanje delavske razmere po Združenih državah. Na podlagi tega raziskovanja resno kliče rojakom v domovino: Nikar ne v Ameriko, zlasti sedaj ne. V mnogih državah so žalostne razmere. Stotisoči so brez dela in brez zaslužka. Zlasti po mestih je velika beda in reva. Tu so se namnožile množice delavskega ljudstva, ki so dobile dela in kruha po tovarnah. Sedaj tovarne ali stoje, ali le malo delajo. V nekaterih krajih se že še dobi delo, ako ima kdo dobrega prijatelja, da ga kam spravi. Splošno so pa naše razmere jako neugodne in kdor misli iskat tu dela po mestih, po tovarnah, naj nikar ne hodi sem. Edini zaželjeni izseljenci sedaj so poljedelci. Nezmerne planjave na zapadu in jugu so še neobdelane. Ako kdo more prinesiti seboj toliko, da si bo kupil košček sveta, ga obdelal in spremenil v rodovitno polje, le pride naj. Toda najbrže bo treba preje gozd posekati, morda močvirje posušiti, predno se bo moglo orati in sejati. — Popolnoma naj pa pade misel, da je Amerika zlata jama, kjer se lahko skupa nakoplje zlatih dolarjev in potem odide nazaj v domovino kot bogataš. Tu se delo težko dobi in se mora trdo delati za zaslužek. Lahko dobe delo služkinje po velikih mestih in imajo tudi primerno dobro plačo. Vendar je pa po službah veliko trpljenje in veliko nevarnosti. Zato: rojaki ne v Ameriko, zlasti sedaj ne. Prosimo slovenske liste naj pogosto svare ljudi, naj nikar ne hite v lastno nesrečo. Sem prihajajo veseli in s petjem. Zlate gradove imajo že naslikane za prihodnost. Toda oblaki razprše — prvo veselje mine, žep se sprazni — kaj pa sedaj? Kje so zlati gradovi? Ni jih več, razpršili so se s temi oblaki vred. In reveži spoznajo, kako so se varali. Zatoraj: nikar ne v Ameriko, zlasti sedaj ne. Družba Sv. Rafaela.

Springfield, Ill. Tukaj živi že veliko Slovencev, ki so po celem mestu raztrošeni in ki delajo večinoma v premogovih rovih. Ker se letos tudi tukaj prav počasi dela, kakor povsod, je tudi tukaj nekaj delavcev brez dela, ker je nekaj premogovih rogov zaprtih. Zato sedaj ne svetujem rojakom semkaj hoditi. Mnogi prihajajo iz drugih krajev, pa ne morejo dobiti dela. — Dne 10. maja je prišel sem Rev. Šušteršič, slovenski duhoven iz Jolietu, pri katerem smo opravili velikonočno spoved. Popoldne smo imeli zborovanje, pri katerem smo sklenili, da začnemo nabirati prispevke za slovensko cerkev, ker je zemljišče že kupljeno. Sedaj, Slovenci, na noge za pripomočke! — Tukaj so tudi tri slovenska društva, ki dobro napredujejo. — Dne 16. maja je bila v nemški cerkvi sv. birma, ktere se je udeležilo tudi slov. društvo.

Philadelphia. Tu kriza še vedno tlači uboge delavce. Dan na dan se dajejo novi upi na boljše čase — a dosedaj se še ni nič spremenilo. Veliko je delavcev, kateri že po tri in več mesecev niso nič delali — in Bog ve — kako dolgo še tudi ne bodo. Vsak dan se čuje in bere o novih samomorih — katere povsod beda in revščina. — Kedor ima delo — ta pazi, da ga obdrži — ako je še tako slabo — toraj brezposelnim nič družega ne kaže — nego čakati in zopet čakati. — Bodi toraj Dolenjcem odsvetovano, v tem slabem času se izseljevati in v bedo se podajati, kajti, bolje je na domu uživati svoj košček kruha — kakor pa v tujini lakoto trpeti. Marsikdo izmed mnogih — ki so šele pred kratkim zapustili domovino — si žele zopet na domu biti — a žal — da jim sredstva primanjkuje za povrnitev. Toraj rojaki Dolenjci — nikar sem — dokler se časi ne zboljšajo, ako se kaj na bolje obrne — vam hočem zopet poročati.

Steelton, Pa. V nedeljo dne 16. maja smo imeli steeltonski Slovenci slovesnost in početek nove slovenske fare sv. Petra v dvorani društva sv. Alojzija, v kateri bode samo za čas, dokler novo cerkev dozidamo, v kateri je pa postavljen lepo izdelan oltar, kterelega je delal Mr. Fran Plut. Oltar je bil lepo okrašen z lepimi cveticami, tako, da je dvorana izgledala kakor lepa cerkev. Pri tej slovesnosti je častiti Rev. Trunk, kateri zdaj potuje po Zjedinjenih državah, imel lepo pridigo, ktera nas je ginila do solz. Častitemu Rev. Trunku največja zahvala od faranov nove slovenske fare sv. Petra. Udeležila so se te slovesnosti vsa slovenska društva. To je bilo eno največje veselje, kar smo ga še Slovenci dočakali v Steeltonu. Zdaj, Slovenci, pa le korajžno naprej, ker res, kolikor zborovanj smo imeli dosedaj smo bili vsi kakor jeden in če ostanemo vedno složni naprej, potem se nam ni nič bati in dosegli bomo naš cilj, da bode naša fara med prvimi v Steeltonu. — Izreči pa moramo srčno in največjo zahvalo našemu častitemu Rev. J. F. Azbetu, ker nam je vsem v Steeltonu znano, kako se je žrtvoval dobri naš pastir za nas, da smo dosegli, kar smo želeli. — Steelton mesto je oddaljeno dve milj od Harrisburga, ki je glavno mesto Pennsylvanije. V Steeltonu imamo eno družbo, v ktere tovarnah dela nad petnajst tisoč delavcev.

Raznoterosti.

* **Semenj za volno v Miškovcu.** Trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani se naznanja, da se bo letošnji semenj za volno v Miškovcu vršil dne 21. junija v skladiščih tamošnjega kreditnega zavoda.

* **Patenti.** Predsedstvo c. kr. patentnega urada na Dunaju pošilja trgovski in obrtniški zbornici v Ljubljani redno patentne spise za njeno izložbo patentov, kjer so interesentom na vpogled. Ravno kar je navedeno predsedstvo poslalo zbornici prvi in drugi del letnega kataloga patentnega urada za leto 1908 (abecedni seznam vseh do 31. decembra 1908 v patentni register vpisanih patentov). Tudi ta kataloga sta interesentom v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani na vpogled.

Sejmi na Dolenjskem v mesecu juniju.

V Trebnjem 14., v Kandiji pri Novem mestu 17.; v Št. Vidu pri Zatičini in v Semiču 15., v Mokronogu 19., v Bučki 21., v Čermošnjah, Mirni, Ribnici in Višnji gori 24., v Dvoru in Št. Janžu (Dolenjsko) 28., Mirna peč 30.

NB. Trebanjcem (trgovcem) v pojasnilo. Pritožili ste se, da smo prezrili naznaniti Vaš sejm 14. junija ter nam očitali, da se vam s tem napravljajo škoda itd. — Ker je sv. Antona dan nedelja, nismo vedeli, kedaj je Vaš sejm. In, spominjali se bode, da smo opetovano v listu prosili sl. občine, naj bi nam vposlale natančne podatke glede sejmov v „Dol. Novicah“, pa žalibog samo dve občini ste se odzvali temu povabilu. Pratique pa tudi povedo samo dan sv. Antona, in letos je nedelja, toraj nismo vedeli kakó in kaj. Oprostite!

Smešnice.

(Sreča v nesreči.) Neki zidar pade iz odra in se ubije. — Ko ga dvignejo — zapazijo v njegovi roki velik nož. — „Kakšna sreča,“ zdihe jeden, „da se ni nataknil na nož.“

(Pijanec in luna.) Zabreznikov Miha se vrača zvečer že pozno opotekajoč iz gostilne domov. — Kar zapazi polno luno — katera je ravnokar priplavala izza gore. Pijanec Miha se ozre zaničljivo v njo in pravi: „Vidiš, draga luna, ti si vsak mesec enkrat polna, jaz pa vsak dan.“

(Po svoje.) Mladi kralj K. dobi nekdanj v roke mrtvaški list, v katerem je bilo sledeče tiskano: Tužnim srcem javljamo vsem prijateljem in znancem, da je naš dragi oče, stari oče, vnuk in stric Josip Zagorc v Gospodu zaspal. Žalujoci ostali. — „Čudno,“ pravi kralj k svojemu spremnjevalcu. — „Kaj se vam zdi čudno?“ vpraša ta. — „Hm, da so oče, stari oče, vnuk in stric vsi naenkrat umrli.“

(Pozabljiv.) A.: „Zakaj ste v črnem?“ — B.: „Oče so mi umrli.“ — A.: „Tako, tako, kaj jim je pa bilo?“ — B.: „Vlak jih je povozil.“ — A.: „Hm, se mi je zdelo, da bo umrl, ker je zadnji čas jako slabo izgledal.“

Loterijske številke.

TRST, 5. junija 3 6 38 60 4

Tržne cene v Novem mestu.

Imenovanje	Hektl. po		Imenovanje	Hektl. po	
	K	h		K	h
Šenica	20	16	Leča	11	71
Rž	13	98	Bob	10	08
Koruza	13	—	Ajda	11	04
Oves	9	08	Proso	—	—
Ječmen	—	—	Soršca	16	91
Krompir (mernik)	1	—	Lan	—	—
Fižol	11	71	Jajca po 7 za 40 vinarjev.	—	—
Grah	11	71			

Tujci v Novem mestu.

Hotel Kloklič: Balzer s soprogo iz Laškega trga; Stepančič L. iz Renč; Zaff K., dr. Schweitzer, O. pl. Glaser, B. Remec, L. Dollenz, dr. Seemann, baron Konza, E. Fantini, R. Walland, A. Porš iz Ljubljane; dr. A. Nemančič, I. Korton iz Grada; I. König iz Vinice; J. Milosch, A. Lichtenstein iz Reke. I. Rihar iz Logatca; I. Fatur iz Grosupelj; Inž. Kutschera, I. Gorup, M. Dallpezo iz Trsta; J. Sinkovec, A. Depoli iz Kranja; I. Jagodic iz Celja; S. Savely, S. Königsberger, S. Link, S. Betz iz Dunaja; R. Engelsberger iz Krškega; Z. Zepše, M. Rosenberg, pl. Dawila, I. Stöger iz Zagreba; T. Gschella iz Radeč; F. Šiška iz Rake; I. Pramer iz Mirne, J. Medved iz Št. Jurja; J. Errath iz Mokronoga; Gospa Gustin iz Metlike; M. Rossi, B. Stefani, A. Sfrattis iz Stalenberg-a; G. Volovec iz Št. Jerneja; J. Matouš iz Prage.

Hotel pri Pošti: I. Rome, A. Breznik, A. Sladič, J. Žunta, J. Mandl, F. Kovač, F. Trater iz Št. Ruprehta; A. Rozina iz Šumberga; J. Mallner, F. Satt, F. Pajk, I. Štus, I. Eržen, Št. Celjen iz Ljubljane; J. Kerak iz Metlike; F. Sladič iz Kostanjevice.

Jakše: J. Popovič iz Dul; D. Šembar, P. Radič, M. Radič, M. Rekaž iz Sošic; M. Klančič iz Gorice; F. Kambič iz Ljubljane; A. Kolenc iz Skrlevega; A. Kmetič iz Loga.

Zahvala.

Podpisani izrekam s tem svojo najtoplejšo zahvalo slavnemu magistratu in vsem oblastnjim novomeškim, velečastitemu vikarijatu kapiteljskemu, oo. frančiškanom, častitim sestram nunskega zavoda v Šmihelu, velecenjenemu učiteljstvu in dijaštvu in sploh vsemu p. n. občinstvu, ki me je pri vseh predstavah tekom zadnjih dni v dvorani Narodne Čitalnice v Novem mestu počastilo s tako mnogobrojnim posetom.

Z odličnim spoštovanjem

Fran Cerkvenič, lastnik Kinematografa „Pathé“.

Krepkega dečka

sprejme pod ugodnimi pogoji v učenje mizarstva
Matko Malovič, mizar v Novem mestu. (134-02)

2 do 3 delavke

(izvežbane šivilje) se takoj za trajno sprejmejo. Karla Černetič, Rudolfovo, Ljubljanska cesta št. 103. (136-2-2)

Pristni malinovec

iz hribskih malin, jako okusen, ima v veliki množini
lekarna Jos. Bergmann,
Rudolfovo. (129-10-3)

Svoji k svojim!

Popolnoma varno naložen denar

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

reg. zadruga z neomejeno zavezo 69-0-11)

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne,
 ter obre- **4¹/₂ 0** na leto brez odbitka rentnega davka,
 stuje po **2 0** katerega sama iz svojega plačuje.

ESENCE fine kakovosti za takojšnje
 izvrstno izdelovanje vsakor-
 šnih opojnih pijač, finih na-
 miznih likerjev in specialitet
 imam vedno v zalogi. — Poleg tega se dobi
 pri **80%** **kisova kislina**,
 kemično čista, za izdelovanje najfinejšega ki-a.
 Navodila in lepake pošljem brezplačno z vsako
 pošiljateljico. Ceniki brezplačno in pošt. prosto.

Carl Phillip Pollak, Essenzenfabrik
 PRAG, Mariengasse 18.

(52-15-15) Zanesljivi, v stroki zvedeni zastopniki se iščejo.

Steckenpferd lilijino mlečno milo

Najmilejše milo za kožo kakor tudi proti pegám!

(54-20-8)

Dobi se povsod!

Ustanovljeno **IVAN SVETEC** Ustanovljeno
 1899 brivec in vlasuljar 1899

izdeluje vsa vlasuljarska dela, kupuje zmešane in rezane ŽENSKÉ LASE po naj-
 višji ceni V zalogi ima vse toaletne stvari, posebno svetovno znani original
 Bayrum tekočina proti izpadanju las in prhut, prhut izgine tekoma enomesečne
 uporabe popolnoma po njegovem navodilu. Pravi Amerikan-Petrol tudi preiskujen
 za rast pomladka las posebno pri otrocih. (11-24-15)

Neprecenljiv Nusiol, barvilo za lase in brade, prekaša vse desedanje
 iznajdbe, čudovit uspeh sedajnosti, neškodljiv, zdravniško preiskan.

Zraven tega priporoča svoj Brivski Salon, urejen z najnovejšimi kom-
 forti, s hitro, čisto, dobro postrežbo želeč mnogobrojnega obiska.

Rudolfovo, Glavni trg. (Nasproti mestne hiše.)

Vsakovrstne slamnike
 priporoča gospodom trgovcem in slavnemu občinstvu

Fran Cerar,

tovarna slamnikov v Stobu, pošta Domžale pri Ljubljani.

Cene nizke, postrežba točna, na zahtevo cenik
 brezplačno. (103-6-6)

Pozor! Slovensko podjetje! Pozor!

Slavnemu občinstvu se priporoča dne 11. febr. 1909
 na novo otvorjena velika manufakturna trgovina

FRANC SOUVAN sin

v stari Souvanovi hiši na Mestnem
 trgu št. 22 v Ljubljani.

(50-43-15)

V Bajnofu pri Rudolfovem
je na prodaj (127-3-3)
par volov, par juncev,
tri telice in tri krave
tudi s teleti.

Dve manjši vagi

ste naprodaj pri g. Ivani Grm v hiši g. Ane Dular,
 Novo mesto. (132-0-3)

Naznanilo.

Usojam si prečastiti duhovščini in slavnemu občinstvu na-
 znaniti, da sem prevzel od g. Iv. Appe-ta

pečarsko obrt.

Priporočam se v izvrševanje vsakovrstnih lončenih izdelkov,
 štedilnih ognjišč in peči, priprostih in finejših v poljubnih
 barvah in vzorcih.

Delo solidno, in trpežno in po najnižji ceni. (131-3-3)

Za obilna naročila se toplo priporoča

Josip Klemenčič, pečar, Kandija št. 51.

Veliko stanovanje

z lepim razgle- s **1. avgustom t. l.** v vili
 dom, je oddati Bevcovi
 v Novem mestu. Isto obstoji iz 3 sob, kuhinje, kopalne sobe,
 kuhinje za prati itd. Zraven spada tudi vrt. — Natančneje pri
 gospe Antoniji Bevc v Ljubljani, Gospodske ulice šte. 4,
 II. nadstropje. (117-3-2)

Naznanilo.

Ivan Sitar v zdravišču Toplice na Dolenjskem,

naznanja sl. občinstvu, da bo kakor vsa leta nazaj vozil tujce
 iz Straže-Toplice in nazaj na kolodvor po najnižjih cenah.

Cene vožnji so: „Omnibus“ za osebo 60 vin., kočija za
 eno do dve osebi 3 K, kočija za dve do štiri osebe 4 K.

Vožnja v okolico pa po dogovoru.

Preskrbi tujcem stanovanja v zasebnih hišah, kakor tudi
 v gostilnah brezplačno kdor se nanj obrne. Dotični gostje, ki bodo
 pri njem stanovali, imajo vožnjo Straža-Toplice brezplačno.

Se uljudno priporoča

Ivan Sitar,

(128-4-2)

gostilničar in prevoznik tujcev.